

BÖLÜM 11

YAŞLILARDA ALKOL VE MADDE KULLANIM BOZUKLUKLARI

Sehure Azra YILMAZ¹
Mustafa Yasin YILMAZ²

Giriş

Yaşlılarda alkol ve madde kullanım bozukluğu ile ilgili farkındalık ve bu alandaki çalışmalar tüm dünyada ve ülkemizde yetersizdir. Günümüzdeki yaşlı popülasyonunu oluşturan İkinci Dünya Savaşı ve hemen sonrasında doğan “bebek patlaması” kuşağının alkol ve madde kullanımıyla ilgili farklı tutum ve davranışları olması, bu popülasyonda yüksek kötüye kullanım oranları görülmesini açıklayan faktörlerden biridir (1). Geriatrik popülasyon hem yaşa bağlı karaciğer ve böbrek metabolizmasında yavaşlama, non-adipöz kitlede azalma gibi fizyolojik değişiklikler, hem de eşlik eden sağlık sorunları ve kullandıkları ilaçlar nedeniyle madde kullanımına bağlı zararlı etkilere diğer yaş gruplarından daha açıktır. Ayrıca yalnızlık, finansal zorluklar, sosyal izolasyon gibi etkenler de madde kullanım riskini artırmaktadır (2). Dolayısıyla yaşlılarda hem alkol ve madde tüketimine hem de ilişkili bozukluklara karşı farkındalığın artması, tanınması ve tedavisi oldukça önem kazanmaktadır.

Epidemiyoloji

Yaşlanan bebek patlaması kuşağında alkol ve madde kullanımının yaygınlığı, uzayan yaşam süreleri, diğer popülasyonlarda olduğu gibi madenin yasallaştırılmasının tartışılması, güvenli olduğu algısı ve tıbbi amaçla potansiyel kullanımı gibi nedenlerle yaşlılarda da son on yılda alkol ve madde kullanım bozukluğu oranları ciddi artış göstermiştir. ABD’de yapılan ulusal bir çalışmada 50-64 yaş arasında son 1 ay içinde yasal olmayan madde kullanım oranları 2002 yılında %2,7 iken, 2013 yılında %6’ya yükselmiştir. 2019 yılında yayınlanan bir rapora göre 50 yaş üstü 4,7 milyon kişide madde kullanım bozukluğu olduğu, 56 milyon kişide son 1 ay içinde alkol kullanımı olduğu ve 8,8 milyon kişide son 1 ay içinde yasal olmayan madde kullanımı olduğu tahmin edilmektedir (3). ABD ve Birleşik Krallıkta 50 yaş üstü bireylerde sırasıyla tütün, alkol ve esrar en yaygın kullanılan maddelerdir. 60-64 yaş arası erişkinlerde son bir ay içinde alkol kullanım oranı %53,6 iken 65 yaş üstü erişkinlerde %41,7 olarak bildirilmiştir. Son

¹ Uzm. Dr., Konya Şehir Hastanesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Kliniği azrayasar@windowslive.com

² Arş. Gör. Dr., Konya Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Beyhekim Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Psikiyatri Kliniği, armyasinyilmaz93@gmail.com

Kaynakça

- West NA, Severtson SG, Green JL, Dart RC. Trends in abuse and misuse of prescription opioids among older adults. *Drug and alcohol dependence*. 2015;149:117-21.
- Le Roux C, Tang Y, Drexler K. Alcohol and Opioid Use Disorder in Older Adults: Neglected and Treatable Illnesses. *Current psychiatry reports*. 2016;18(9):87.
- National survey on drug use and health 2019* (2020). 18/07/2022 tarihinde <https://datafiles.samhsa.gov/> adresinden ulaşılmıştır.
- National Survey on Drug Use and Health 2002* (2002). (27/07/2022 tarihinde <https://www.datafiles.samhsa.gov/dataset/national-survey-drug-use-and-health-2002-nsduh-2002-ds0001> adresinden ulaşılmıştır).
- National Survey on Drug Use and Health 2013* (2013). (27/07/2022 tarihinde <https://www.datafiles.samhsa.gov/dataset/national-survey-drug-use-and-health-2013-nsduh-2013-ds0001> adresinden ulaşılmıştır).
- Moulin D, Boulanger A, Clark AJ, Clarke H, Dao T, Finley GA, et al. Pharmacological management of chronic neuropathic pain: revised consensus statement from the Canadian Pain Society. *Pain research & management*. 2014;19(6):328-35.
- Kuerbis A, Sacco P, Blazer DG, Moore AA. Substance abuse among older adults. *Clinics in geriatric medicine*. 2014;30(3):629-54.
- Wu LT, Blazer DG. Illicit and nonmedical drug use among older adults: a review. *Journal of aging and health*. 2011;23(3):481-504.
- Substance Abuse and Mental Health Services Administration Center for Behavioral Health Statistics and Quality. *Results from the 2017 National Survey on drug use and health: detailed tables* (2018). (23/07/2022 tarihinde <https://www.samhsa.gov/data/report/2017-nsduh-detailed-tables> adresinden ulaşılmıştır).
- Cho J, Bhimani J, Patel M, Thomas MNJCP. Substance abuse among older adults: A growing problem: Maintaining vigilance is the key to effective recognition and treatment. *Current Psychiatry*. 2018;17(3):14-21.
- Lightwood J, Fleischmann KE, Glantz SA. Smoking cessation in heart failure: it is never too late. *Journal of the American College of Cardiology*. 2001;37(6):1683-4.
- Hall SM, Humfleet GL, Muñoz RF, Reus VI, Robbins JA, Prochaska JJ. Extended treatment of older cigarette smokers. *Addiction (Abingdon, England)*. 2009;104(6):1043-52.
- Niaaa. *Helping Patients Who Drink Too Much A Clinician's Guide 2007*:1-40.
- Beynon CM. Drug use and ageing: older people do take drugs! *Age and Ageing*. 2008;38(1):8-10.
- Barnes AJ, Moore AA, Xu H, Ang A, Tallen L, Mirkin M, et al. Prevalence and correlates of at-risk drinking among older adults: the project SHARE study. *Journal of general internal medicine*. 2010;25(8):840-6.
- Armstrong-Moore R, Haighton C, Davinson N, Ling J. Interventions to reduce the negative effects of alcohol consumption in older adults: a systematic review. *BMC public health*. 2018;18(1):302.
- Blazer DG, Wu LT. The epidemiology of substance use and disorders among middle aged and elderly community adults: national survey on drug use and health. *The American journal of geriatric psychiatry : official journal of the American Association for Geriatric Psychiatry*. 2009;17(3):237-45.
- Atkinson R. Depression, alcoholism and ageing: a brief review. *International journal of geriatric psychiatry*. 1999;14(11):905-10.
- Schutte KK, Brennan PL, Moos RH. Predicting the development of late-life late-onset drinking problems: a 7-year prospective study. *Alcoholism, clinical and experimental research*. 1998;22(6):1349-58.
- Cavusoglu C, Demirkol M. Yaşlılarda Bağımlılık - Dependence in the Elderly. *Bağımlılık Dergisi- Journal of Dependence*. 2018;59-69.
- Gueorguieva R, Wu R, Tsai WM, O'Connor PG, Fucito L, Zhang H, et al. An analysis of moderators in the COMBINE study: Identifying subgroups of patients who benefit from acamprosate. *European neuropsychopharmacology : the journal of the European College of Neuropsychopharmacology*. 2015;25(10):1586-99.
- Agrawal A, Lynskey MT. Correlates of later-onset cannabis use in the National Epidemiological Survey on Alcohol and Related Conditions (NESARC). *Drug and alcohol dependence*. 2009;105(1-2):71-5.
- Compton WM, Boyle M, Wargo E. Prescription opioid abuse: Problems and responses. *Preventive medicine*. 2015;80:5-9.
- Lanier WA, Johnson EM, Rolfs RT, Friedrichs MD, Grey TC. Risk factors for prescription opioid-related death, Utah, 2008-2009. *Pain medicine (Malden, Mass)*. 2012;13(12):1580-9.
- Ugurlu T.T. ŞCB, Şengül C. Bağımlılık Psikofarmakolojisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. 2012;4:37-50.
- Blazer DG, Wu LT. Nonprescription use of pain relievers by middle-aged and elderly community-living adults: National Survey on Drug Use and Health. *Journal of the American Geriatrics Society*. 2009;57(7):1252-7.
- Achildi O, Leong SH, Maust DT, Streim JE, Oslin DW. Patterns of Newly-Prescribed Benzodiazepines in Late Life. *The American Journal of Geriatric Psychiatry*. 2013;21(3, Supplement):S90-S1.
- Markota M, Rummans TA, Bostwick JM, Lapid MI. Benzodiazepine Use in Older Adults: Dangers, Management, and Alternative Therapies. *Mayo Clinic proceedings*. 2016;91(11):1632-9.
- Kokurcan A. Yaşlılıkta Alkol ve Madde Bağımlılığı., Kulaksızoğlu B (ed.) Cankurtaran Ş (ed.), *Geriatrik Psikiyatri Temel Kitap* içinde. Ankara: Türkiye Psikiyatri Derneği Yayınları; 2020. p.333-352
- Jaqua EE, Nguyen V, Scherlie N, Dreschler J, Labib W. Substance Use Disorder in Older Adults: Mini Review. *Addiction & health*. 2022;14(1):62-7.
- Center for Substance Abuse T. (1998). *SAMHSA/CSAT Treatment Improvement Protocols*. Rockville (MD), Substance Abuse and Mental Health Services Administration (US)
- Seim L, Vijapura P, Pagali S, Burton MC. Common substance use disorders in older adults. *Hospital practice (1995)*. 2020;48(sup1):48-55.
- Kuerbis A, Sacco P. A review of existing treatments for substance abuse among the elderly and recommendations for future directions. *Substance abuse : research and treatment*. 2013;7:13-37.
- Schonfeld L, Dupree LW, Dickson-Euhrmann E, Royer CM, McDermott CH, Rosansky JS, et al. Cognitive-behavioral treatment of older veterans with substance abuse problems. *Journal of geriatric psychiatry and neurology*. 2000;13(3):124-9.
- Jordans MJD, Luitel NP, Garman E, Kohrt BA, Rathod SD, Shrestha P, et al. Effectiveness of psychological treatments for depression and alcohol use disorder delivered by community-based counsellors: two pragmatic randomised controlled trials within primary healthcare in Nepal. *The British journal of psychiatry : the journal of mental science*. 2019;215(2):485-93.